
ПЕДАГОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ІВАНА ОГІЄНКА І СУЧАСНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

УДК 811.161.2' 373.45

DOI: 10.32626/2309-7086.2024-21.97-106

Наталія Гудима

*ORCID 0000-0002-6192-3779,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
теорії та методик початкової освіти,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка*

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ КОМПОНЕНТІВ ІМІДЖУ ПЕДАГОГА

У статті проаналізовано одне із актуальних питань початкової освіти – формування комунікативної компетентності вчителя як одного зі складників іміджу педагога. Йдеться про основні напрями дослідження проблеми структурних компонентів комунікативної компетентності; описано роль комунікативної компетентності у формуванні іміджу вчителя початкових класів; окреслено компоненти комунікативної компетентності; виокремлено шляхи розвитку комунікативної компетентності вчителя початкових класів; змодельовано практико-орієнтовані кейси, вправи, що сприяють формуванню комунікативної компетентності педагога через призму ідей І. Огієнка та сучасного освітнього середовища початкової школи.

Ключові слова: комунікація; компетентність; структура комунікативної компетентності вчителя початкових класів; імідж педагога; діяльнісні методи навчання; актуальні питання початкової освіти.

Постановка проблеми. Динаміка розвитку сучасного суспільства висуває нові вимоги до освітніх технологій формування професійної компетент-

ності майбутнього вчителя початкової школи. Відповідно до цих вимог сучасний учитель початкових класів має володіти комунікативною компетентністю, яка є важливим чинником формування його професійного рівня, ключовим компонентом іміджу педагога, його успішної професійної діяльності.

Тема комунікативної компетентності вчителів початкових класів як ключового компонента професійного іміджу педагога є актуальною в педагогічній науці. Її дослідженням займаються як українські, так і закордонні науковці, зокрема проблема формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів достатньо широко висвітлена в працях О. Пометун, Л. Хоружої, Н. Гузій, В. Сухомлинського, І. Огієнка, В. Захарова, Н. Кузьміної, Н. Гудими, К. Лесик, С. Петрушина, Н. Мелескєспевої, Л. Петровської, Є. Прозорова, О. Сидоренка, В. Семиченко, Л. Ткаченко, Л. Філатової та інших. Ґрунтовні дослідження в цій галузі здійснили й представники зарубіжних наукових шкіл, зокрема Л. Бахман, М. Кенел, В. Купах, А. Палмер, М. Свейнта, Б. Шпітсберг, Дейл Карнегі, Джон Гатті, Деніел Гоулман та інші.

Так, О. Пометун, відома дослідниця в галузі педагогіки та методики викладання, досліджує питання формування комунікативної компетентності вчителів; Л. Хоружа працює над розвитком педагогічної майстерності та впливу особистісних якостей учителя на його імідж; Н. Гузій досліджує професійний імідж педагога та його компоненти, зокрема комунікативну компетентність; В. Сухомлинський аналізував взаємодію вчителя з учнями на основі комунікації; І. Огієнко [9; 10] в процесі формування комунікативної компетентності педагога великого значення надавав слову вчителя, культурі його мовлення, чимало уваги приділяв питанню комунікативної компетентності педагога. Його погляди та дослідження залишаються актуальними для сучасної педагогіки. Основними аспектами у формуванні комунікативної компетентності педагога є [1]:

1. *Важливість мови в роботі педагога.* І. Огієнко наголошував, що мова є основним інструментом навчання і виховання. Педагог має володіти літературною нормою рідної мови, адже якісна мова педагога формує мовну культуру учнів. Він підкреслював, що вчитель повинен бути зразком мовлення, зокрема чітким, правильним і виразним.
2. *Культура спілкування педагога.* У своїх працях І. Огієнко звертав увагу на етичний бік комунікації. Педагог має спілкуватися з учнями ввічливо, з повагою до їхньої особистості, що сприяє створенню довірливих стосунків і ефективному освітньому процесу. Він наголошував на індивідуальному підході до кожного учня через уважне слухання і розуміння його потреб.
3. *Виховна функція слова.* І. Огієнко вважав, що слово педагога має не лише навчальну, а й виховну силу. Виховання через слово формує моральні й духовні цінності учнів. Учений закликав уникати лайки, грубощів чи слів, що принижують учня, і підкреслював значення позитивної мотивації через слово.
4. *Духовність та етика педагога.* Для І. Огієнка було важливо, щоб педагог демонстрував власним прикладом високі моральні принципи. Етика спілкування педагога повинна ґрунтуватися на духовності, відповідальності й чесності.
5. *Практичні рекомендації для педагогів.* І. Огієнко пропонував педагогам постійно працювати над власною мовною і комунікативною культурою: читати класичну літературу, дотримуватися мовних норм і уникати жаргонізмів. Він закликав викладати матеріал доступно, адаптуючи його до рівня учнів.

Іван Огієнко підкреслював, що комунікативна компетентність педагога є ключовою у формуванні іміджу педагога. Вона базується на досконалому володінні мовою, культурі спілкування, етичних принципах та виховній силі слова [9].

Метою дослідження є проаналізувати формування комунікативної компетентності вчителя початкових класів як одного із ключових компонентів іміджу педагога, зокрема роль комунікативної компетентності у формуванні іміджу; окреслити компоненти комунікативної компетентності; виокремити шляхи розвитку комунікативної компетентності вчителя початкових класів; змодельовувати практико зорієнтовані кейси, вправи, що сприяють формуванню комунікативної компетентності педагога через призму ідей І. Огієнка та сучасного освітнього середовища початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Комунікативна компетентність учителя початкових класів є одним із ключових компонентів професійного іміджу педагога. Вона включає сукупність знань, навичок, умінь і особистісних характеристик, які забезпечують ефективне спілкування з учнями, батьками, колегами та іншими учасниками освітнього процесу [3]. Розглянемо основні аспекти цього поняття.

Комунікативну компетентність визначаємо як здатність педагога встановлювати продуктивні взаємини, передавати інформацію, мотивувати учнів до навчання і вирішувати конфліктні ситуації.

Комунікативна компетентність охоплює такі компоненти [6]:

- *Вербальна компетентність* – уміння чітко та доступно формулювати думки, використовувати мову, зрозумілу для дітей молодшого шкільного віку.
- *Невербальна компетентність* – володіння засобами невербальної комунікації: жестами, мімікою, інтонацією.
- *Емпатійність* – здатність розуміти емоційний стан учнів і реагувати на їхні потреби.

Зазначимо, що комунікативна компетентність є важливим аспектом іміджу педагога, адже саме через спілкування формується сприйняття вчителя з боку учнів, батьків та колег. Вона включає в себе здатність педагога ефективно передавати інформацію, слухати, співпереживати, бути гнучким у вирішенні конфліктів і налагодженні взаєморозуміння.

Комунікативна компетентність є невід’ємною частиною іміджу вчителя, оскільки саме через спілкування формується враження про професіоналізм педагога [4]. Вона впливає на такі аспекти:

1. *Довіра батьків та учнів.* Здатність педагога відкрито та ефективно взаємодіяти з родинами учнів підвищує їхню лояльність і впевненість у кваліфікації вчителя.

Наприклад, учитель молодших класів регулярно проводить індивідуальні зустрічі з батьками, обговорюючи успіхи та виклики учня. Він не лише акцентує на проблемах, але й пропонує рішення, які батьки можуть застосувати вдома. Такий підхід викликає довіру й підтверджує професіоналізм педагога.

Практичний кейс: Якщо учень неухважний на уроках, учитель може пояснити батькам, як ігрові вправи вдома сприяють розвитку уваги. Така співпраця створює атмосферу партнерства.

2. *Авторитет серед учнів.* Учні молодшого шкільного віку реагують не лише на професійні знання, а й на дружню, щирю атмосферу, яку створює педагог.

Наприклад, педагог, який відкритий до діалогу, створює атмосферу, де учні можуть вільно висловлювати свої думки, не боячись помилок. Це допомагає учням почуватися комфортно та сприяє зростанню їхньої поваги до вчителя.

Практичний кейс: Учитель проводить інтерактивні уроки, де учні обговорюють проблему з точки зору різних персонажів чи ситуацій. Наприклад,

під час вивчення природничої освітньої галузі педагог дає учням завдання стати «екологами», які мають знайти способи збереження довкілля.

3. Репутація серед колег. Успішна комунікація сприяє налагодженню партнерських відносин у педагогічному колективі.

Наприклад, успішна комунікація з колегами допомагає вчителю налагоджувати партнерські відносини, організовувати спільні заходи та розв'язувати конфлікти.

Практичний кейс: Під час обговорення навчального плану педагог пропонує варіанти інтеграції різних дисциплін, наприклад, створення проєкту, де учні виготовляють географічні карти (природнича освітня галузь) з історичними позначками (історична освітня галузь) та розраховують відстані між містами (математична освітня галузь).

Комунікативна компетентність учителя початкових класів складається з таких складників [11]:

- *Психологічна грамотність* – розуміння психологічних особливостей молодших школярів, їхніх індивідуальних і вікових потреб.

Цей складник передбачає знання та розуміння психологічних особливостей молодших школярів, що допомагає вчителю ефективно адаптувати освітній процес до потреб дітей.

Практичні приклади:

Індивідуальний підхід. Учитель помічає, що одна дитина краще сприймає візуальну інформацію (через малюнки), а інша – через слухові канали (оповідання). Відповідно, для однієї дитини застосовується презентація з ілюстраціями, а для іншої – пояснення у формі казки.

Розуміння емоційного стану. Учитель уміє визначити, що учень засмучений чи перетремований, і пропонує коротку фізичну активність або перерву.

Робота з віковими потребами. Молодші школярі потребують ігрової діяльності. Учитель використовує дидактичні ігри для пояснення тем, наприклад, інтерактивну гру з математики «Мандрівка цифрами».

- *Педагогічна риторика* – уміння повідомити складний матеріал у простій формі, розвиваючи мовлення та критичне мислення учнів.

Цей компонент зосереджений на вмінні подати складну інформацію просто та зрозуміло, при цьому розвиваючи у дітей мовленнєві навички та критичне мислення.

Практичні приклади:

Зрозуміле пояснення. Під час вивчення дробів учитель використовує приклад із яблуком: «Уявіть, що у нас є яблуко, яке потрібно розділити на дві рівні частини. Як називається одна частина?»

Використання питань. Учитель ставить запитання для стимулювання критичного мислення: «Чому вода в калюжах зникає після дощу? Як це пов'язано із сонцем?»

Моделювання діалогів. Для розвитку мовлення учитель організовує рольові ігри, наприклад, учні інсценують казку або ведуть дискусію про те, як поводитися у складних ситуаціях.

- *Конфліктологічна компетентність* – здатність попереджати, пом'якшувати чи вирішувати конфліктні ситуації, що виникають в освітньому процесі.

Цей складник, на нашу думку, допомагає вчителю попереджати та ефективно вирішувати конфлікти між учнями або між учнем і вчителем.

Практичні приклади:

Попередження конфліктів. Учитель встановлює правила поведінки у класі спільно з дітьми, наприклад: «У нашому класі ми слухаємо одне одного і не перебиваємо».

Пом'якшення конфлікту. Якщо два учні посперечалися, учитель пропонує обом висловитися і допомагає знайти компроміс, наприклад, обмін іграшками або чергування в користуванні предметами.

Робота над емоціями. Вчитель навчає дітей керувати своїми емоціями, застосовуючи техніки, наприклад, глибоке дихання або метод «квадрата спокою» (рахунок до 4 перед дією).

- *Мотиваційне спрямування* – здатність через спілкування надихати та мотивувати дітей на навчання.

Мотиваційний складник полягає у вмінні через комунікацію мотивувати учнів до навчання.

Практичні приклади:

Позитивне підкріплення. Учитель хвалить дитину не тільки за правильну відповідь, але й за старання: «Ти чудово попрацював над цією задачею, хоча вона була непростою!»

Створення цікавих завдань. Наприклад, урок «Я досліджую світ» у формі квесту: діти шукають «скарби природи» (листя різних форм, квіти, камінці), виконуючи завдання.

Зв'язок із життям. Учитель пояснює практичну користь знань, наприклад: «Чи знаєш ти, що таблиця множення допоможе тобі швидше порахувати гроші, коли купиш морозиво?»

Ці компоненти у комплексі формують комунікативну компетентність учителя, сприяючи ефективній взаємодії з учнями та створенню сприятливого середовища для навчання.

Відомо, що розвиток комунікативної компетентності є важливим для вчителя початкових класів, адже ефективна взаємодія з учнями, батьками та колегами сприяє створенню позитивного освітнього середовища.

Для вдосконалення комунікативних навичок учителю початкових класів варто [12]:

1. *Брати участь у тренінгах і семінарах.* Курси з ефективної комунікації або майстер-класи з педагогічної майстерності.

Приклад: Учитель бере участь у тренінгу з ненасильницького спілкування, де навчається розпізнавати емоції учнів і реагувати на них без конфліктів. Після цього вчитель починає використовувати методику «Я-повідомлень» (наприклад, замість «Ти не слухаєш!» говорить: «Я почувуюся непочутим, коли мене перебивають»).

Практичне завдання: Провести тренінг серед колег, використовуючи отримані знання, щоб спільно відпрацьовувати нові техніки комунікації.

2. *Вивчення сучасних методів педагогіки.* Використання інтерактивних ігор, дискусій, роботи в групах.

Приклад: Учитель застосовує методику «Ротаційні станції», де учні працюють у групах над завданнями. Це стимулює їх обговорювати ідеї, слухати одне одного та вчитися вирішувати конфлікти. Наприклад, під час уроку «Я досліджую світ» учні обговорюють, як розподілити обов'язки в груповому проєкті.

Практичне завдання: Запропонувати учням гру «Обмін думками», де кожен має висловити свою позицію та аргументувати її, слухаючи інших.

3. *Рефлексія власної діяльності.* Аналіз успішності комунікації з учнями, батьками та колегами.

Приклад: Учитель після кожного уроку проводить самоаналіз, відповідаючи на запитання: «Чи вдалося встановити контакт із кожним учнем? Чи була комунікація зрозумілою? Як можна вдосконалити підхід?» Наприклад, виявляє, що деяким учням не вистачило часу для відповідей, і впроваджує більше пауз між запитаннями.

Практичне завдання: Завести щоденник рефлексії, де щотижня записувати приклади успішної комунікації та ситуації, які потребують покращення.

4. *Читання фахової літератури.* Наприклад, праці з педагогічної психології або методик ефективного спілкування.

Приклад: Ознайомлення з книгою «Ефективне спілкування з дітьми» авторів Джоанн Фабер та Адель Мазліш. Учитель починає використовувати запропоновані в книзі підходи для вирішення конфліктів, наприклад, емпатичне слухання або уникання осуду.

Практичне завдання: Організувати книжковий клуб серед учителів, щоб обговорювати прочитані матеріали та спільно шукати шляхи впровадження знань.

Отже, реалізація цих методів допомагає формувати в учителя навички відкритої, емпатичної та результативної комунікації, адже успіх залежить від систематичного впровадження та оцінки результатів.

Викремимо складові комунікативної компетентності [2]:

Емпатія – здатність зрозуміти емоційний стан учня чи колеги.

Наприклад, якщо учень виглядає засмученим, педагог обережно запитує, чи потрібна допомога, створюючи умови для довірливого спілкування.

Гнучкість – уміння адаптувати стиль спілкування до аудиторії.

Наприклад, у розмові з батьками вчитель використовує прості й доступні терміни, уникаючи надмірної професійної мови.

Активне слухання – уважність до співрозмовника.

Наприклад, під час обговорення поведінки учня з батьками педагог уважно слухає, не перебиваючи, а потім ставить уточнювальні запитання.

Отже, розвинена комунікативна компетентність дозволяє педагогу не лише створити позитивний імідж, але й забезпечити ефективність освітнього процесу, оскільки вчитель, який уміє слухати і говорити, стає містком між знаннями та учнем.

Праці І. Огієнка залишаються цінним ресурсом для сучасних педагогів, які прагнуть підвищувати власний рівень професіоналізму, адже професійне мовлення вчителя початкової школи, як стверджував І. Огієнко, повинно здійснювати інтелектуальний, емоційно-вольовий і моральний вплив на учнів. Слова вчителя мають нести в собі енергію його почуттів, переживань. У деяких ситуаціях мовлення вчителя повинно бути засобом збудження активності учнів (пізнавальної), в інших – засобом гальмування їхніх психічних реакцій (зняття негативних емоцій). Слово справжнього вчителя викликає в учнів відповідні почуття, навіює, переконує. Тому вчитель у спілкуванні з учнями має орієнтувати себе на цілеспрямований добір мовних і мовленевих засобів [10].

Формування комунікативної компетентності є ключовим завданням сучасного педагога, оскільки воно безпосередньо впливає на його імідж та здатність ефективно навчати і взаємодіяти з учнями, батьками та колегами. На основі проведеного аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури виокремимо методичні рекомендації, які можуть допомогти вчителям початкових класів удосконалити свої комунікативні навички:

1. Особистісний розвиток і рефлексія. Аналіз власного стилю комунікації: регулярно оцінювати, наскільки висловлювання зрозумілі, доброзичливі й відкриті для учнів, а ведення рефлексивного щоденника допоможе виявити сильні сторони і слабкі місця.

Розвиток емоційного інтелекту: навчитися розпізнавати емоції учнів і відповідно реагувати, створюючи атмосферу довіри.

Самоосвіта: читання літератури з психології, педагогіки та комунікацій для вдосконалення мовленнєвих навичок.

2. Створення доброзичливої атмосфери в класі. Використання позитивного мовлення: замінити критику на конструктивні зауваження, підкреслюючи успіхи учнів.

Індивідуальний підхід: звертатися до кожного учня за іменем, ураховувати їхній рівень розвитку та індивідуальні особливості.

Інтерактивні методи навчання: застосовувати рольові ігри, дискусії, проєктну роботу для розвитку комунікаційних навичок учнів.

3. Використання сучасних методів навчання

Технології розвитку мовлення:

- Метод «Навчаємося разом»: спільне обговорення тем, завдань чи казок.
- Методика «Шість капелюхів мислення»: розгляд ситуацій із різних точок зору для розвитку критичного мислення і вміння висловлювати думки.
- Мовні ігри: наприклад, «Завершіть речення», «Склади історію».
- Цифрові технології: використовувати мультимедійні презентації, інтерактивні дошки, додатки для мовленнєвих вправ.

4. Комунікація з батьками.

Регулярний зворотний зв'язок: організовувати батьківські зустрічі, де можна обговорити успіхи учнів та їх потреби.

Використання сучасних засобів зв'язку: групи у месенджерах або електронні листи для обміну інформацією.

Емоційна підтримка батьків: допомогти батькам розуміти освітні процеси, рекомендувати стратегії для розвитку комунікаційних навичок дітей вдома.

5. Робота над іміджем педагога.

Мовленнєвий етикет: завжди висловлюватися ввічливо, використовувати коректні формулювання, уникати жаргонізмів.

Зовнішній вигляд: охайність і діловий стиль сприяють формуванню позитивного враження.

Презентація себе: брати участь у публічних заходах, конференціях, обмінюватися досвідом із колегами.

6. Професійна взаємодія.

Колегіальність: демонструвати відкритість до співпраці, підтримувати обмін досвідом у педагогічному колективі.

Конструктивне вирішення конфліктів: практикувати активне слухання і спільний пошук рішень.

7. Розвиток комунікаційних компетентностей учнів.

Організація роботи в парах і групах: це сприяє вмінню слухати і висловлювати власні думки.

Розвиток діалогічного мовлення: впроваджувати вправи на розігрування діалогів, інсценізацію.

Заохочення участі у виступах: створювати умови для презентації проєктів, участі у конкурсах і святах.

Такі рекомендації, на нашу думку, сприяють не лише формуванню комунікативної компетентності вчителя, а й розвитку відповідних навичок у його учнів, адже комунікація є основою успішної педагогічної діяльності, а ефективний педагог – це завжди майстер слова і приклад людяності.

Висновки. Отже, комунікативна компетентність є основою успішної педагогічної діяльності та формування позитивного іміджу вчителя початкових класів. Її розвиток дозволяє створити сприятливу атмосферу для навчання, налагодити довірливі відносини з учасниками освітнього процесу та підвищити ефективність освітньої роботи.

Список використаних джерел і літератури:

1. Аршавська О., Сковцова О., Вятютнев М. Формування комунікативної компетентності вчителів. *Публікації в рамках педагогічних досліджень*. Київ: Освітні практики, 2018.
2. Бірюк Л.Я. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки: психолого-дидактичний аспект: навчальний посібник. Чернігів: НДУ імені Т.Г. Шевченка, 2019.
3. Богуш А.М. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дітей у системі дошкільної і початкової освіти. Київ: Педагогічна думка, 2006.
4. Гудима Н. Мовленнєва майстерність учителя початкової школи у світлі ідей Івана Огієнка та в умовах НУШ. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*: наук. зб. Сер. філол. / редкол.: Л. Марчук (голов. ред.), О. Рарицький (відп. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Вип. 16. С. 155-161.
5. Гудима Н.В., Ковальчук О.В., Мелекесцева Н.В. Комунікація учасників освітнього процесу як один зі складників у створенні безпечного освітнього середовища в початкових класах. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»* (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В.В. Буразової. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. №1. С. 27-37. URL: <https://lkp.ndu.edu.ua/index.php/nz/article/view/1126>
6. Гудима Н., Мелекесцева Н., Ковальчук О. Ідеї І. Огієнка в підготовці сучасного вчителя початкової школи. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*: наук. зб. Сер. філол. / [редкол.: Л. Марчук (гол. ред.), О. Рарицький (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. Вип. XVII. С. 131-137.
7. Кипиченко Л.М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкової школи як психолого-педагогічна проблема. *Збірник наукових праць*. Київ: Університет Грінченка, 2020.
8. Кузьменко С.С., Райська Л. Г. Теоретичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах сучасної освітньої системи. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Чернігів, 2021. С. 45-46.

9. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. Київ: Видавництво «Українська школа», 1918.
10. Огієнко І. Українська культура. Курс лекцій. Вінниця: Нова Україна, 1991.
11. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. Київ: Радянська школа, 1988.
12. Chykalova T., Mieliekiestseva N., Kovalchuk O., Hudyma N. and others. Professional competencies of primary school teachers: life-long learning. *AD ALTA Journal of interdisciplinary research*. 2021. Vol. 11. Issue 2. Special issue XXII. P. 27-33. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110222/papers/A_05.pdf

References:

1. Arshavska, O., Skvortsova, O., Viatutnev, M. (2018). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti vchyteliv. [Publikatsii v ramkakh pedahohichnykh doslidzhen]. Kyiv: Osvitni praktyky. (in Ukr.).
2. Biriuk, L.Ya. (2019). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv u protsesi profesiinoi pidhotovky: psykholoho-dydaktychnyi aspekt: navchalnyi posibnyk. Chernihiv: NDU imeni T.H. Shevchenka. (in Ukr.).
3. Bohush, A.M. (2006). Komunikatyvno-movlennievyyi rozvytok ditei u systemi doshkilnoi i pochatkovoï osvity. Kyiv: Pedahohichna dumka. (in Ukr.).
4. Hudyma, N. (2019). Movlennieva maisternist uchytelia pochatkovoï shkoly u svitli idei Ivana Ohiiienka ta v umovakh NUSh. *Ivan Ohiiienko i suchasna nauka ta osvita: nauk. zb. Ser. filol. / redkol.: L. Marchuk (holov. red.), O. Rarytskyi (vidp. red.)* ta in. Kam'ianets-Podilskyi: Kam'ianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka, 155-161. (in Ukr.).
5. Hudyma, N.V., Kovalchuk, O.V., Mieliekiestseva, N.V. (2024). Komunikatsiia uchashnykiv osvitnoho protsesu yak odyin zi skladnykiv u stvorenni bezpechnoho osvitnoho seredovyshcha v pochatkovykh klasakh. *Naukovi zapysky. Seriia «Psykholoho-pedahohichni nauky»* (Nizhynskyi derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia) / za zah. red. V.V. Burnazovoi. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, (1), 27-37. URL: <https://lcp.ndu.edu.ua/index.php/nz/article/view/1126>. (in Ukr.).
6. Hudyma, N., Mieliekiestseva, N., Kovalchuk, O. (2020). Idei I. Ohiiienka v pidhotovtsi suchasnoho vchytelia pochatkovoï shkoly. *Ivan Ohiiienko i suchasna nauka ta osvita: nauk. zb. Ser. filol. / [redkol.: L. Marchuk (hol. red.), O. Rarytskyi (vidp. red.)* ta in.]. Kam'ianets-Podilskyi: Kam'ianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka, (VII), 131-137. (in Ukr.).
7. Kypychenko, L.M. (2020). Komunikatyvna kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovoï shkoly yak psykholoho-pedahohichna problema. *Zbirnyk naukovykh prats*. Kyiv: Universytet Hrinchenka. (in Ukr.).
8. Kuzmenko, S.S., Raiska L.H. (2021). Teoretychni zasady formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv v umovakh suchasnoi osvitnoi systemy. *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu*. Chernihiv, 45-46. (in Ukr.).
9. Ohiiienko, I. (1918). Nauka pro ridnomovni oboviazky. Kyiv: Vydavnytstvo «Ukrainska shkola». (in Ukr.).
10. Ohiiienko, I. (1991). Ukrainska kultura. Kurs lektsii. Vinnytsia: Nova Ukraina. (in Ukr.).
11. Sukhomlynskyi, V.O. (1988). Sto porad uchyteliv. Kyiv: Radianska shkola. (in Ukr.).
12. Chykalova, T., Mieliekiestseva, N., Kovalchuk, O., Hudyma N. (2021). and others. Professional competencies of primary school teachers: life-long learning. *AD ALTA Journal of interdisciplinary research*, 11, 2, Special issue XXII, 27-33. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110222/papers/A_05.pdf. (in Ukr.)

Hudyma Nataliia

COMMUNICATIVE COMPETENCE PRIMARY CLASS TEACHER AS ONE OF THE KEY COMPONENTS OF THE IMAGE OF A TEACHER

The article analyzes one of the urgent issues of primary education – the formation of a teacher's communicative competence as one of the components of a teacher's image. It is about the main directions of research into the problem of structural components of communicative competence; the role of communicative competence in forming the image of a primary school teacher is described; the components of communicative competence are outlined; the ways of developing the communicative competence of primary school teachers are singled out; practically oriented cases, exercises that contribute to the formation of the teacher's communicative competence through the prism of the ideas of I. Ohienko and the modern educational environment of the primary school.

Among the important and bright outstanding figures in Ukrainian culture and pedagogy, Ivan Ohienko, known as a prominent figure in science and education, takes a special place. His scientific works contain a number of recommendations and advice on the content, forms, methods and means of education, the use of which will contribute to the improvement of the primary education system. According to Ivan Ohienko's ideas, the tasks of primary education are realized first of all through learning and understanding of the native language, history and national traditions.

I. Ohienko believed that only a competent teacher, aimed at self-improvement, can properly ensure the intellectual and spiritual development of the young generation. The teacher occupies a central place in the pedagogical process in the case of the pupil's positive attitude to him, and affects the child's consciousness, subconscious and feelings.

Modern teacher has to rethink his own position in the educational process, update his professional thinking, focus on self-education and systematic analysis of his own teaching activities, tracking the effectiveness of their work through a monitoring system. The new teacher should teach children activity, teamwork skills, when they can complement each other, stimulate their self-development and self-improvement.

Key words: communication; competence; the structure of communicative competence of primary school teachers; image of the teacher; active learning methods; topical issues of primary education.

Отримано: 18.09.2024 р.